

# Editorial

## Brandweer te water? Neen maar... of Ja mits....

John Awater<sup>1</sup>

### De brandweer als duiker?

*De Arbeidsomstandighedenwet (of kortweg Arbowet) is een Nederlandse wet die regels bevat voor werkgevers en werknemers om de gezondheid, de veiligheid en het welzijn van werknemers en zelfstandig ondernemers te bevorderen. Doel is om ongevallen en ziekten, veroorzaakt door het werk, te voorkomen. De Arbowet is een kaderwet, dus geen gedetailleerde opsommingen van zaken.*

De vraag of brandweermensen ook onderwater dienen te gaan houd mij al vele jaren bezig. *Ik vind namelijk van niet!* En wel om het simpele feit dat duiken een vak is.

De primaire taak van de brandweer is om mens en dier te redden en branden te blussen. Daar is de brandweerman uitstekend voor opgeleid, maar niet per definitie voor het onderwatergaan/duiken. Ervaring leert dat je het vak duiker zeer serieus dient te nemen. There is no room for error in underwateractivities! Een kleine fout onder water loopt meestal af met de dood van de duiker...!

Onderwatergaan en daarbij ook nog werkzaamheden uitvoeren is een vak! Net zoals een piloot, chirurg en wetenschapper een vak is en volledig geaccepteerd in onze samenleving. En dan nog heeft een ieder zijn of haar specialisme.

Het onderwatergaan van brandweerlieden stamt uit de jaren '60 van de vorige eeuw. De gedachte was toen dat 'als je mens en dier uit een brandend gebouw kan redden', waarom dan niet uit een onderwater-situatie? Op zichzelf een mooie gedachte, maar met grote gevolgen. Je dient voor duiker opgeleid te worden: niet halfslachtig zoals het nu vaak plaatsvindt, maar professioneel. Overigens, het is hier te vermelden dat in de jaren '60 een aantal brandweerkorpsen in Nederland (Den Haag, Amsterdam en de Koninklijke Marine) zich wel probeerden te ontwikkelen en fulltime oefenden in onderwater activiteiten. In de jaren '70 hebben de vrijwillige brandweerkorpsen deze activiteiten ook aan- en opgepakt, ondersteund door goedwillende maar niet capabele lokale bewindvoerders, met als gevolg dat er vele ongelukken hebben plaatsgevonden *en nog steeds zullen plaatsvinden.*

Enige achtergronden: Onderwater gaan en het blussen van branden heeft voor de mens in beide gevallen direct te maken met het regelen van een ongestoorde ademhaling.

Het ademgas, in hogedrukflessen op de rug gedragen met een gelaatsmasker, zorgt daarvoor. Het materiaal lijkt bedrieglijk veel op elkaar, waarbij beiden essentieel zijn om te kunnen overleven (ademen) in een omgeving waar schone en vrije ademlucht niet voorhanden is. Dat het materiaal op het eerste gezicht zo op elkaar lijkt heeft een totaal andere functie in beide werelden, anders dan het ademgas zelf. Enkele in het oog springende zaken zijn:

1. de opleidingen van beide vakgebieden;
2. de veel hogere dichtheid van water t.o.v. lucht (factor 800);
3. het drukverschil bij opstijgen vanaf 10 meter waterdiepte naar de oppervlakte resulteert in de grootste volumeverandering, ongeveer 100%;
4. de koude, in de meeste gevallen geen zicht en richtingsgevoel, en de tijdsdruk bij duikwerkzaamheden hebben een negatief effect op de duiker.

Pikant detail is dat tijdens de bouw van de Stormvloedkering in de Oosterschelde in de jaren '80 van de vorige eeuw, voorzien werd dat de inzet van de duiker in het werk wel eens heel groot zou kunnen zijn. Niet alleen bij de diverse havens en de voorbereidingsplekken van het werk, maar ook in de stroomgaten zelf. Door de openingen steeds verder dicht te zetten door het plaatsen van de elementen, en het effect daarvan op de werkbare tijdsduur in die kentering met de hogere watersnelheden tussen de pijlers, maakte de uitvoering zeer lastig.

Een analyse bij de drie duikbedrijven gaf aan dat het opleidingsniveau en de ervaring van de duikers onvoldoende was voor de taak die voor hen lag. Directe actie was geboden, niet alleen voor het welzijn van de duikers zelf, maar ook voor de mogelijke desastreuze gevolgen van het gehele werk, het bouwteam van de Oosterschelde en de reactie van de nationale politiek. Alle factoren die nodig waren om deze onderwaterproblematiek c.q. uitdaging nu eens grondig aan te pakken waren bij deze bouw aanwezig, met als kers op de taart "de aandacht van de nationale politiek". Toen kon het wel!

Dat moest in die tijd omdat er naast het technische hoogstandje van de bouw van de kering (*het mooiste zit onderwater...*) de betrokken uitvoerders en de politiek in Den Haag het niet toestonden dat duikers 'het leven lieten' bij deze bouw. Dat het vak duiken nog niet als vak werd gezien lag simpel genoeg aan het feit dat deze

<sup>1</sup> Correspondentieadres: john.awater@bluewater.com

markt in Nederland nog te versnipperd was met de vele duikbedrijfjes, geen reguliere opleidingen, en nauwelijks tot geen wetgeving. En de wet- en regelgeving die bekend was, was gebaseerd op achterhaalde en verkeerde aannames. Het was de Arbeidsinspectie zelf die na ampel beraad ook nog eens haar publicatieblad, de P-78 introk, de laatste officiële richtlijn voor duiken .

De overheid (Rijkswaterstaat) nam in die jaren '80 wel (!) haar verantwoordelijkheid en opende de weg naar nieuwe wet- en regelgeving. Hierbij werden de drie duikbedrijven actief tijdens de afbouw van de kering, te weten Bitumarin, Noordhoek en Vriens, bijeengebracht (dat moest!) in een overkoepelend consortium, de DCO (Duik Combinatie Oosterschelde) met het bedrijf Bitumarin als eindverantwoordelijke en penvoerder. Naast dit consortium werd er bij de hoofdaannemer DOSBOUW (De Oosterschelde Stormvloedkering BOUW combinatie) de groep OWA (Onder Water Activiteiten) opgericht met als taak om alle onderwaterwerkzaamheden veilig uit te laten voeren. Als eerste opdracht analyseerde deze groep de inhoud van de kennis en kunde van de duikbedrijven en duikers zelf. Er werd vastgesteld dat er ernstige tekortkomingen waren met betrekking tot deze kennis en kunde. Hierop werden de duikopleidingen Medische Aspecten Duiken A (MAD A, EHBO bij duiken) en MAD B (paramedisch handelen onder druk in de re- of decompressie tank) opgezet en ingevoerd. Deze opleidingen werden gecoördineerd door een begeleidingsgroep en samengesteld met hulp vanuit de offshore markt en onze Defensie (Kon. Marine & Genie). Anno 2015-2016 zijn deze opleidingen nog steeds vigerend in de Nederlandse offshore industrie en worden bindend voorgeschreven!

Terug naar de huidige brandweer-duikende situatie in 2015. Zoals gemeld zijn er in de lokale afdelingen van de (vrijwillige) brandweer nog steeds tekortkomingen, die door de structuren en verantwoordelijke overheden (lees: de burgemeester) niet of nauwelijks worden aangepakt. Dat komt mede door de versnipperde kennis van zaken in de lokale situaties (lees: de niet gecoördineerde aanpak). Goedwillende burgemeesters kunnen niet anders doen dan aan andere overheden vragen te helpen, maar wie vraagt wat aan wie? Inspectie SZW? Wie van iSZW zou dit onderzoeken, met welke kwalificatie en achtergrond? Zeker, ambtelijke richtlijnen worden grotendeels gevolgd en vele opmerkingen die er toe doen worden gemaakt. Maar, worden de werkelijke analyses en op- en aanmerkingen wel gemaakt? Zoals de noodzaak werd ingezien en aangepakt in de jaren '80 bij de Oosterschelde? **Nee!**

Neem het duikongeval te Koedijk (2014), waar een brandweerdruiker tijdens zijn duik overleed. Het had niet hoeven gebeuren als er professionele mensen bij waren geweest! Vaklieden die wel in die onderwatertaken zijn getraind en opgeleid. Wel heeft de verantwoordelijke (lokale) overheid (lees: de burgemeester) na dit ongeval een algeheel duikverbod uitgevaardigd voor alle brandweer-

duiken in de regio. Er diende eerst een grondig onderzoek te komen hoe het ongeval had kunnen plaatsvinden. Pas daarna kon gezien worden wat de volgende stappen konden zijn.

Veel, heel veel, heeft te maken met de emotie tot het redden van mens en dier, een van de basiskaders van de brandweer. *Echter, er is niets zo spijkerhard als emotie!* Emotie, gezien als oerinstinct (dus zonder opleiding & ervaring) blijkt een van de drijfveren van onze mensheid. Emotie, of het nu te maken heeft met overleven, een partner zoeken, de geboorte van je kind, *de discussies in de gemeenteraad of een (nieuw) uitrustingsstuk voor de lokale brandweer wel of niet zal worden goedgekeurd*, of een auto, het is en blijft vaak de blinde vlek... Op zich is daar niet zoveel mis mee, als wij als samenleving er maar van willen leren. In het geval van het onderwatergaan door de vrijwillige brandweer, wordt er tot op heden weinig tot niets geleerd!

### Wat te doen?

Heroverweging om de brandweer ook te laten werken onderwater, en bij een JA, adequate analyses laten uitvoeren naar opleiding/ervaring. Daarna een gericht opleidingsplan met adequate trainingen opstellen door deskundigen. Bij NEEN, stoppen met het onderwater laten gaan (duiken) van de brandweer!

Als laatste, er is nog nooit een duiker met pensioen gegaan....

Hoogste tijd voor meer aandacht dus?